

D. Manuel Lekuonari omenaldia

Iragan otsailaren 13an omenaldi berezi bat egin zioten senideek D. Manuel Lekuona jaio zela eta ehun urte betetzen zirelako. Omenaldi hau, senitartekoek esan zigutenez, gauza pribatua izan zen. Gero etorriko dira gainerantzekoak. Halanola Oiartzungo Udalak uda partean, abuztuaren hasieran eskainiko diona. Euskaltzaindiak ere badu asmorik ahozkotasunari buruz jardunaldia egiteko urtearen amaieran, abenduaren azken asteetan hain zuzen. Eusko ikaskuntzak, bestalde, Manuel Saria emango du.

D. Manuel Lekuona Etxabeguren 1894ko otsailaren 9an jaio zen Oiartzungo "Etxe Txiki" baserrian. Bederatzi anai-arreba ziren eta Manuel zen zaharrena. Ondoren eta bi urteren diferentziarekin Juan Mari, Andoni eta Julen Lekuonaren aita zetorren, Bruno, eta gerra garaian Hernaniko kanpo santuan hil zuten Martin Lekuona apaiza herrena. Oso gazterik seminariora joan eta apaiztu zen. Segidan, seminario bertan eman zituen 20 urte

irakasle, 1916-1936 urteen bitartean Euskaratik aparte greziara eta hebraiera irakatsiaz.

Gerra zibilak eten zuen irakaskuntza garai hura. Hurrengo hogeitau urteak, desterruan eman zituen, Gasteiztik urrun: lau urte Lasarteko brijiden kaperau etxean eta segidan beste hamalau Calahorran. Tarte luze horretan apenas egin zuen lan garrantzitsurik, bere zeregina batikbat historiari buruzko ikerkuntza izanik.

1956. urtean, Andoainen kokatu zen Arregitarren etxean. Han egon zen 1975. urtera arte bere Euskaltzaindiko lanak, Liturgia itzulpenak (taldeburu izan zelaririk) eta Kardaberaz Bazkuneko lanak eginaz, apaiz lana ahaztu gabe. 1967-1970. urteen bitartean Euskaltzainburu izan zen. Urte horretan utzi zuen hizkuntza batuak ekarritako liskarraren ondorioz. Juan Mari ilobaren usteetan, arloa laburbiltzea aski zaila izanik ere "berak beldurra zuen batasunaren bide hori ikusten zuenean, alegia, beldurra zuen gauzak azkarregi joango ote ziren. Azkarregi joateak bere aka-

tsak izan zitzakeen. Hortik etorri zitezkeen hutsegiteak, bide gal-tzeak eta abar, bere ustez. Nik uste dut bere zera hori zela. Agian, ez dakit zenbateraino, berak hasierako mugimenduetan bere iritziz gauzak azkarregi joan ziren eta beharbada bere iritzian joan beharra zuketean baino urrutirago ere bai. Nik uste dut hortik sortzen dela arazoa, horixe izan zela arrazoirik funtsezkoena".

Ondoren Oiartzuna itzuli zen bere "Idaz-Lan Guztiak" osatzeko asmoz. Bere lan erraldoi hau ez zen inongo behaztopa gertatu garaian eman zituen hitzaldi ugarietarako, Andoainen, Oiartzunen, Errenterian... Bere lema bat, neuk pertsonalki entzuna: "gauza zailak, era errazean adierazi". Bere hitzaldiak honako alderditan oinarritzen ziren: bata edukaren trinkotasuna, azalpenaren erraztasuna eta atsegintasunean. Mendeurrenen baten ospakizuna, kultur jardunaldiak, ikastoletako hitzaldiak, omenaldiak, historia, literatura... ahal zuen gauza guztietan azaltzen zuen bere jakinduria erraldoia.

Bere lana, lehen esan bezala, ia osorik "Idaz-Lan Guztiak" bilduman ikus daiteke. D. Manuel Lekuona, bere iloba Juan Marik esango digunez "gai asko landutako gizona zen. Multidiziplinarioa. Sentsibiltate handia zuen eta nik uste dut sentsibiltaterik handiena eta prestakuntza ere

bai artean eta literaturan izan zuela. Artean asko ikusia eta ikusia zen osaba. Literaturan ere bai, batez ere ahozkoan".

Literaturari dagokiona azpimarratuko genuke geuk, hain zuen bere hitzaldiak eta lanak gaiari buruz. Gogora dezagun 1918.urtean eta 1931.ean emandako hitzaldiak. Zoragarria da berak osatutako ahozko literatur bilduma eta teoria guztiz interesgarria oinena. Bere ustez Euskarak silabak baino areago, oinen bitartez neurtzen zuela bertsoa baieztatuko zigun. Ikusi besterik ez dago *La métrica Vasca*, liburua eta Orixeren neurkerari buruz paratutako lana. Bertsolaritzari buruz egindako lan erraldoia eskertzeko bertsolariek 1979. urtean omenaldi bat eskaini zioten. Uste dut, halere, sakon aztertu gabe dagoela berak 1930-1936 urte bitarteko garaian bertsolaritzak berari esker izan zuen zeregin handia.

Gogoan izátekoa da D.Manuel sortzaile bezala, bai haur literaturan, poesia eta saiakeretan. Poesiaren arloan "Gerrateko nere amairu kantak" eta "Olerti"n argitaratutakoak dira nabarmenenak. Antzerkigintza 1935. urtean argitara emandako Eun dukat. Horretaz gain beste lan interesgarri asko, halanola "Zigor" opera.

Bere lanak, han hemenka,

muga barnetan eta mugetatik kanpo ere sarri azaldu ziren: *RIEV, Revista Internacional de Estudios Vascos, Eusko Folklore, Euskera, Egan, Euzko Gogoa, Berceo, Munibe, "Kaedaberaz bazkuna, Aranzazu, Estudios de Deusto, Fostes Linguae Navarrorum, Cuadernos de Etnografia y*

Etnologia de Navarra, Julio de Urquijo, eta abar...

Gure osaba "pieza bakarreko gizona" zen ilobaren hitzetan. Don Manuel Lekuona, 1977. urtean hil zen. Bizitza luzea eta oparoa berak bere apaizgoari eta guri dagokigunez Euskarari eskaini ziona.

G.E.